

L'obra dels Escayola: una apassionant troballa

Ana Fernández Álvarez

Quelcom de singular ha passat a la nostra ciutat. Tot començà l'any 1995, quan un dels comerciants més peculiars de Sabadell, Francesc Ventura, ensumà que a casa seva, en allò que ell considerava simplement el seu soterrani, hi havia quelcom estrany. Així s'iniciava una apassionant aventura de descoberta. Amb un olfacte precís, fruit d'una especial sensibilitat pel que és la història, l'art i el patrimoni sabadellenc, en Ventura i la seva família endegaren un curós treball per trobar el que ha resultat ser un dels obradors de ceràmica més esplèndids del país: el de la família Escayola (ss. XVIII i XIX), conegut també per cal Bolsós.

Davant les primeres troballes restaren desconcertats i van requerir l'ajut d'aquelles persones que, per experiència, podien reconèixer què era allò que s'ocultava enmig d'unes estructures estranyes i darrera d'uns prestatges. Segons els principals testimonis, era difícil endevinar la simplicitat arquitectònica del que ara veiem, enmig de tot el que hi havia. Primer, un familiar i artista, Xavier Caba, fent-los-hi un dibuix, els posarà davant el bon camí. Efectivament, es tractava d'un forn de llenya. A partir d'aquí, qui havia de parlar era l'expert, en aquest cas, l'arqueòleg Albert Roig (1), qui, en un principi, es mostrà incrèdul, ja que, segons la documentació existent, la zona no es considerava com a lloc dedicat a aquest sector productiu (2). Però, davant l'admirable tossuderia dels Ventura i de les petites peces que li anaven facilitant característiques tan sols d'un obrador, de l'escepticisme, l'Albert Roig, passà a l'interès i, fins i tot, abandonant unes excavacions que efectuava al Pirineu, inspeccionà directament el que amb passió desmesurada havia anat trobant Francesc Ventura. Allò que albirà resultà veritablement important, estava davant quelcom seriós i, sobretot, d'allò que provocaria un replantejament d'algunes de les teories topogràfiques i, fins i tot, valoratives, sobre el món de la producció de ceràmica al país. No un, sinó dos esplèn-

dids forns encarats l'un a l'altre era el que tenien davant els ulls.

No vull entrar en la descripció històrica d'aquesta troballa, afortunadament i atès el feliç desenllaç que culminà amb la inauguració, el dia 6 de setembre de 1997, de l'habilitació pública d'aquest espai, a partir d'ara, tothom pot gaudir de manera didàctica del que era un obrador o un forn de llenya a l'època. Així doncs, en aquestes línies, el que crec obligat és realçar allò que ho ha fet possible. No hem d'oblidar que estem parlant d'una propietat privada, una propietat que té voluntat de predisposició d'oferir-se com a espai públic i això, al nostre país, per manca de sensibilitat, per interessos especulatius, pel buit legal que es dona, és una situació insòlita, solament comprensible des de la tesi d'una postura cívica extraordinària. No solament s'autohipoteca públicament i moralment una propietat, també, generosament, s'hi aboquen uns diners, temps i il·lusions que, en un principi, no poden assegurar quines seran les conseqüències. Però, la voluntat cívica pot més i es tira endavant.

Segurament, aquesta il·lusionada generositat, junt a la importància del descobriment, han fet que, a la vegada, Albert Roig hagi compartit tan rotundament la passió dels Ventura. Ha estat ell, contagiant entusiasme, qui ha sabut implicar de manera especial tots els que havien d'intervenir en la rehabilitació de l'obrador dels Escayola que va estar en actiu, aproximadament, entre 1815 i 1868. Des de l'arquitecte Ricard Perich, fins al manyà Felip Franch i als operaris, tots han treballat oblidant-se de preus, factures i plaços. Albert Roig ha estat capaç de crear un vibrant equip de persones que han fet possible, en un temps rècord, un treball d'extrema especialització i curosa posada en escena. L'habilitació pública s'ha concebut des del respecte més perfeccionista, qualsevol de les intervencions o alteracions (3), per facilitar-ne la viabilitat, són reversibles i fàcilment identificables, fins i tot per als més profans.

Com a resultat, a Sabadell, ens hem fet amb un espai expositiu més que té la qualitat de servir per acollir qualsevol mostra i, a la vegada, no perdre mai la seva intrínseca característica testimonial com a resta del que va ser un dels centres productius de ceràmica més interessants al país, amb uns productes convencionals de gran qualitat i amb una modalitat singular característica a Sabadell, la ceràmica ornamental per a arquitectures de marcada estètica noucentista o historicista.

La posada en escena expositiva és simple, però molt eficaç, l'espai despulrat, bellament nu, ens ofereix una informació preclara que s'enriqueix amb uns plafons didàctics organitzats de tal manera que ens parlen de l'arquitectura pròpia de cada forn i, també, de la seva funcionalitat. Enmig de la sala, s'hi afegeix una informació més socio-històrica que va des de la contextualització urbana, passa per la història dels Escayola i ens generalitza el tema amb relació a la resta del país. Però, aquesta intel·ligent simplicitat no és producte tan sols de l'entusiasme, és el resultat d'un treball meticulós que, des de l'elaboració d'un acurat estudi axiomètric fins a una exhaustiva catalogació, encara continuarà reportant beneficis històrics a la ciutat.

Per ara, ja ha servit per identificar obres que restaven al Museu d'Art de Sabadell i per corregir valoracions errònies.

Ara, la visita a cal Ventura es converteix en quelcom obligat. D'una botiga de belles catifes han sorgit dues coses, una en forma de testimoni històric i, una altra, com a fet solidari, que ens redescobreix que la societat civil és solidària.

Gràcies a tots els qui heu intervingut en aquesta aventura.

Responsable aleshores dels treballs de rehabilitació de la casa Duran.

No hi havia referències documentals pel simple fet que, com diu el propi Albert Roig, la zona de la qual parlem pertanyia en aquella època al terme de Sant Pere de Terrassa. És als arxius d'aquesta ciutat on són totes les dades que fan referència a aquest assumpte.

S'han anul·lat els pendents d'apropament a cada forn, s'han reduït els clots i la paret del forn on hi ha les escales d'accés s'ha fet nova.

(1) Responsable aleshores dels treballs de rehabilitació de la casa Duran.

(2) No hi havia referències documentals pel simple fet que, com diu el propi Albert Roig, la zona de la qual parlem pertanyia en aquella època al terme de Sant Pere de Terrassa. És als arxius d'aquesta ciutat on són totes les dades que fan referència a aquest assumpte.

(3) S'han anul·lat els pendents d'apropament a cada forn, s'han reduït els clots i la paret del forn on hi ha les escales d'accés s'ha fet nova.

Cafes
pont

Avda. Rafael Casanova, 38 • 08206 SABADELL (Espanya)
Tel. (93) 726 62 22* • Fax (93) 727 00 60

MODA EN PELL I PELLETERIA

llorenç caballé

Escola Industrial, 22 pis • Tel. 725 75 59 • SABADELL

LANGUAGE MARKET

CENTRE D'IDIOMES

Passeig Plaça Major, 57 entresol
Tel. 726 50 38 • 08201 SABADELL